

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ СТРАТЕГІЙ ТНК В КОНТЕКСТІ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Світова економіка в даний момент переживає період глобальної турбулентності, який супроводжується незворотними трансформаціями усіх її сфер. Пов'язано це з тим, що світ зараз стоїть на порозі чергової промислової революції, яка зітре звичні технологічні кордону, реформує усталені технологічні та виробничі ланцюжки. Клаус Шваб, засновник Всесвітнього Економічного Форуму, взагалі виділяє чотири промислових революції [1]. Кожна наступна промислова революція привносить новоутворення в «вертикальну» систему поділу праці – з виробництва знань, а не тих чи інших кінцевих продуктів і, відповідно, включає формування нового типу мислення.

Таблиця 1

Еволюція формування нового типу мислення

Індикатор	I промислова революція XVII ст.	II промислова революція XVIII – 1-ша пол. XIX ст.	III промислова революція 2-га пол. XIX – XX ст.	IV промислова революція 2-га пол. XX – XXI ст.
Форма кооперації	кластер	фабрика	ТНК	технологічна платформа
Галузі економіки	транспорт і механічне виробництво	масове виробництво	використання електроніки та інформаційних технологій для автоматизації виробництва	Smart або Digital Company (штучний інтелект, робототехніка, інтернет речей, 3-D друк, блокчейн, біотехнології, квантові обчислення)
Країна	Нідерланди	Англія	США	Весь світ
Технологія мислення	конструювання	проектування	дослідження	програмування

Джерело: складено автором самостійно

Серед науковців та експертів існує припущення, що четверта революція це розширення третьої. Але, на нашу думку, масштаб, швидкість і вплив новітніх технологій такий, що вони заслуговують на власну революцію. Четверта промислова революція перш за все характеризується злиттям

технологій і розмиванням кордонів між цифровою, виробничою і біологічною сферами. Тому ми погоджуємося з Клаусом Швабом, що «зміни настільки значні, що, з перспективи людської історії, ніколи не було більш обнадійливих чи, навпаки, потенційно, більш небезпечних часів» [1]. Усе більше набиратиме обертів диджиталізація різних сфер життєдіяльності, що знайде своє відображення в появі «розумних» міст, зниженні ролі посередників в економіці, зростанні конкуренції між цифровими платформами і класичним банкінгом тощо. Виникне абсолютно новий тип промислового виробництва, який буде ґрунтуватися на так званих великих даних і відповідній аналітиці, повній автоматизації виробництва, технологіях доповненої реальності, Інтернеті речей. Розвиток технологій і нових виробничих схем ламає існуючі економічні структури, компанії змушені підлаштовуватися під мінливі запити споживача.

До основних загроз нової промислової революції і структурних проблем світової економіки сьогодні можна віднести: нерівний розподіл результатів і дивідендів від технологічних досягнень, що може призвести до загострення конкуренції на геоекономічному рівні; загрозу масового безробіття через використання нових інтелектуальних систем, які замінюють працездатне населення¹; ерозію глобального управління; потенціал зловживання робототехнікою, генною інженерією і кібер-зброєю; порушення роботи багатьох усталених виробництв.

Враховуючи вищезазначене, країнам з економіками, що розвиваються необхідно докладати колосальних зусиль, щоб не залишитися на узбіччі нового динамічного світу, а інтегруватися в глобальні ланцюжки вартості. Ресурсоорієнтованим країнам, на нашу думку, необхідно взяти курс на перехід до економіки знань (EdTech) і інновацій. В іншому випадку можна спрогнозувати досить імовірний сценарій повернення до фундаменталізму, що стане глобальною проблемою вже нової системи світової економіки.

¹ За оцінками аналітиків, автоматизація виробництва в одній лише Німеччині може призвести до скорочення близько 610 тис. робочих місць у середньостроковій перспективі.

Отже, з одного боку четверта промислова революція відкриває перед транснаціональними корпораціями, які є безпосередніми учасниками всього спектру світо господарських зв'язків і «локомотивом» світової економіки найширші можливості зростання, а з іншого – одночасно ставить абсолютно нові виклики. Найголовнішим викликом сьогодення є швидкість змін та управління ними. Стає очевидним, що корпорації, які змінюються повільніше, ніж середовище в якому вони функціонують і розвиваються, приречені на швидку «технологічну смерть», що доводять дослідження Клауса Шваба. Так, середня тривалість життя корпорації акції якої котируються в списку S&P, вже зменшилась з 60 до 18 років [1]. Успішні компанії повинні постійно безперервно модернізуватися щоб швидко адаптуватись до четвертої промислової революції – якщо вони не хочуть бути нею знищені.

Якщо раніше головним ресурсом успішного розвитку корпорацій був капітал, а конкурентною перевагою доступ до нових технологій, то зараз доступ до капіталу спростився, а технології вільно продаються і з кожним роком дешевіють. На нашу думку, сьогодні ключовим ресурсом є час, а важливою конкурентною перевагою для сучасних корпоративних структур стає швидкість прийняття рішень. Звичайно, для сучасних транснаціональних корпорацій має значення вартість капіталу та умови його залучення, але це вже не є перешкодою для подальшого їх розвитку та росту.

Сьогодні якість капіталу залежить перед усім від використання великої кількості технологій, елементів штучного інтелекту, систем управління ризиками, які дозволяють побудувати предикативні моделі, які за набором чинників, часто випадкових, з точністю до 90-95% можуть передбачити, як саме буде розвиватися ситуація в майбутньому.

Нові технології завдають удару по бізнесу сучасних транснаціональних корпорацій як з боку пропозиції, так і з боку попиту, який полягає в тому, що часто набагато краще володіти платформою, яка зводить споживачів і постачальників, ніж базовим активом. Так, Uber, найбільша компанія таксі у світі, не володіє транспортними засобами; Facebook, найпопулярніший власник

медіа, не створює інформаційний контент; Alibaba, найцінніший агент роздрібної торгівлі, не має власних товарів; а Airbnb, найбільший постачальник житла, не має жодних прав власності на нерухомість [2]. Навіть «full stack» корпораціям, таким як – Tesla, Warby Parker, BuzzFeed, Nest або Harry's, які інвестують мільярди доларів в інновації і прагнуть забезпечити контроль над усіма виробничими процесами: від R&D до маркетингу, від дистрибуції до продаж, усе важче будувати та масштабувати свій бізнес.

Слід зазначити, що природа міжнародних монополій нового типу, до яких відносяться Uber, Instacart, Alibaba, Airbnb, Seamless, Twitter, WhatsApp, Facebook, Google тощо, може бути зрозуміла лише з урахуванням тих нових якісних моментів, які містять у собі ці важливі елементи структури сучасного фінансового капіталу.

Головним трендом розвитку сучасного глобального бізнесу є те, що корпорації стають більш гнучкими, мобільними, глобальними та прозорими – і в майбутньому ця тенденція тільки посилиться. Мережеві мондіальні структури поступово витіснять ієрархічні, а сам процес управління буде тяжіти до горизонтальних зв'язків, тому що в умовах турбулентності для швидкості прийняття рішень та мінімізації помилок потрібні невеликі команди з розвиненою горизонтальною культурою, заснованою на довірі та співробітництві. Як наслідок, корпорації все більше будуть прагнути до більш збалансованих форм управління фінансовим ресурсом і використання нових механізмів сегменту FinTech².

Уже сьогодні є безліч яскравих прикладів, які показують, якими будуть реалії економіки в епоху четвертої промислової революції. Наприклад, клієнти Starbucks за допомогою мобільного додатку Starbucks тепер можуть вільно розплачуватися Bitcoin, використовуючи платіжну систему iPayYou з автоматизованою конвертацією грошових коштів у дол. США. Мобільний гаманець iPayYou також дозволяє використовувати біткоіни для покупки

² FinTech - це динамічно розвиваючийся сегмент на перетині секторів фінансових послуг і технологій, в якому технологічні стартапи і нові учасники ринку застосовують інноваційні підходи до продуктів і послуг, які в даний час надаються традиційним сектором фінансових послуг. Завдяки цьому сегмент FinTech стрімко розвивається, порушуючи звичний порядок речей в традиційному ланцюжку вартості.

подарункових карт різних ритейлерів, включаючи Starbucks, Best Buy і iTunes. Концепція використання Bitcoins для покупки кави Starbucks не є новою.

Поява фінансово-технологічних платформ на зразок криптовалюти Bitcoin, технології Blockchain та ін. повністю переформатують світ фінансів, знижуючи трансакційні витрати між позикодавцем і позичальником. Привабливість бізнес-моделей фінансово-технологічних стартапів призводить до того, що їх вартість найчастіше виявляється вище капіталізації традиційних інвестиційно-банківських груп. Так, капіталізація PayPal становить понад 44 млрд. дол. США, у той час як капіталізація традиційного лідера світового інвестиційного банкінгу – Deutsche Bank близько 21 млрд. дол. США.

Отже, в умовах прискороного розвитку «нової економіки» та сучасного етапу інформаційного суспільства однією із ключових функціональних конкурентних стратегій ТНК є стратегія використання найважливішого нематеріального активу – інновацій. Ефективне використання інноваційного чинника стає одним з основних конкурентних переваг ТНК у XXI столітті [3]. Сьогодні концентрація інноваційної діяльності в окремих країнах та їх національних ТНК на стільки висока, що питома вага ТНК лише трьох країн – США, Японії і Німеччини – становить 73 % всього «списку 700» найбільших наукомістких компаній світу, причому для США цей показник склав 40% [4].

Література:

1. Klaus Schwab. The Fourth Industrial Revolution, Crown Business, New York, 2016, 192 pp.
2. Tom Goodwin. The Battle Is For The Customer Interface. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://techcrunch.com/2015/03/03/in-the-age-of-disintermediation-the-battle-is-all-for-the-customer-interface>
3. Вергун В.А., Ступницький О.І. Сучасні інноваційні стратегії ТНК і синергетичний ефект «технологізації». – Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Сборник научных трудов, Донецк: ДонНУ, 2014. –Т.1, С.50-57.
4. Никулина О.В., Бакатов М.В. Инновационное развитие российских корпораций с использованием зарубежного опыта. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.innclub.info/wp-content/.../Никулина-Бакатов_6_конк_дд_ИТР.doc
5. Intelligent Assets Unlocking the Circular Economy Potential. December 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Intelligent_Assets_Unlocking_the_Circular_Economy.pdf